

202-208; Gazzâlî, *el-Müstasfâ*, Bulak 1324, I, 286-287, 296-297; Zemahşerî, *Esâsü'l-belâğa* (nşr. Abdürrahîm Mahmûd), Beyrut 1404/1984, s. 341; Fahreddin er-Râzî, *el-Maḥşûl* (nşr. Tâhâ Câbir Feyyâz el-Alvânî), Beyrut 1412/1992, II/2, s. 230, 237-242; Âmidî, *el-İḥkâm*, Kahire 1387/1968, III, 237-238, 249-251; İzzeddin İbn Abdüsselâm, *Kavâ'idü'l-ahkâm*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), I, 10-12, 19-24, 37, 46, 48-51, 83, 96, 107; M. Ali b. Hüseyin, *Tehzîbü'l-furûk ve'l-kavâ'idü's-seniyye fi'l-esrârî'l-fıkhiyye* (Karâfî, *el-Furûk* içinde), Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), II, 187; Tûfî, *Risâletü'l-Tûfî fi ri'âyeti'l-maḥlaḥa* (Abdülvehhâb Hallâf, *Meşâdirü'l-teşrî'l-İslâmî fimâ lâ naḥḥa fih* içinde), Küveyt 1392/1972, s. 108; Abdülazîz el-Buhârî, *Keşfü'l-esrâr*, İstanbul 1308, III, 5; IV, 3, 5-14; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ'lâmü'l-muvakkî'in* (nşr. Tâhâ Abdürrahîm Sa'd), Beyrut 1973, III, 135-136; a.m.f., *Miftâhu dâri's-sa'âde*, Kahire 1323, II, 14-71; Şâtbî, *el-Muvâfakât*, II, 25-27, 37-45; III, 47-48; IV, 206; Süyûtî, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*, Kahire 1378/1959, s. 105-108; İbn Nüceym, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*, Kahire 1322, s. 43; Aclûnî, *Keşfü'l-ḥafa'*, II, 365; Güzelhisârî, *Menâfi'u'd-dekâ'ik*, s. 307, 311; İbn Âbidîn, *Mecmû'atü resâ'il*, II, 112; *Mecelle*, md. 19, 26-29, 30; Mesud Efendi, *Mir'ât-ı Mecelle*, İstanbul 1302, s. 19; Ali Haydar, *Dürerü'l-hükkâm*, İstanbul 1313, s. 155-158; Mustafa Ahmed ez-Zerkâ, *el-Fıkhü'l-İslâmî fi şevbihi'l-cedid*, Dimaşk 1967, I, 96; a.m.f., *el-İstislâh ve'l-meşâliḥu'l-mürsele*, Dimaşk 1988, s. 37; Osman Öztürk, *Osmanlı Hukuk Tarihinde Mecelle*, İstanbul 1973, s. 158-164; Abdülazîz b. Abdurrahman es-Said, "Ri'âyetü'l-maḥlaḥa ve der'ü'l-mefsede", *Eḍvâ'ü's-şerî'a*, X, Riyad 1399, s. 1-36; M. Mustafa Şelebi, *Ta'tilü'l-ahkâm*, Beyrut 1981, s. 279; Bilmen, *Kamus*², I, 264-265; M. Tâhir b. Âşûr, *Makâsîdü's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Tunus 1985, s. 65; Ali Ahmed en-Neḍvî, *el-Kavâ'idü'l-fıkhiyye*, Dimaşk 1417/1991, s. 166, 186, 207, 215; Ferhat Koca, *İslâm Hukuk Metodolojisinde Tahsis*, İstanbul 1996, s. 265-270; a.m.f., "İslâm Hukukunda Maslahat-ı Mürsele ve Necmeddin et-Tûfî'nin Bu Konudaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *İLÂM Araştırma Dergisi*, I/1, İstanbul 1996, s. 93-102; M. Hasan Mustafa el-Bugâ, *Der'ü'l-mefsede fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Dimaşk 1417/1997, s. 43-105, 204-225, 230-306; Abdülkadir Şener, "İslâm Hukukunda Maslahat ve Mefsede Anlayışı", *ACİFD*, XVIII (1970), s. 104-108; İlyas Çelebi, "Hüsün ve Kubuh", *DİA*, XIX, 60-62. FERHAT KOCA

MEGÂMÎ

(المغامي)

Ebû Ömer Yûsuf b. Yahyâ
b. Yûsuf ed-Devî el-Megâmî
(ö. 288/901)

Mâlikî fakihî.

Ashaptan Ebû Hüreyre'nin soyundan olup aslen Tuleytula'nın (Toledo) Megâmî köyündendir. Kurtuba'da (Cordoba) yetişti. Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî, Saîd b. Hassân ve Yahyâ b. Müzeyn'den hadis dinledi, İbn

Habîb es-Sülemî'den fıkıh öğrendi ve kitaplarını rivayet etti. Tahsil için Doğu seyahatine çıktı. Haremeyn, San'a ve Kahire'de Ali b. Abdülazîz el-Begavî, Ebû İshak ed-Deberî, Yûsuf b. Yezîd el-Karâtîsî, Ebû Mus'ab ve başkalarından hadis dinledi. Yedi yıl Haremeyn'de kalmak üzere on bir yıl süren bu seyahatinden sonra Kurtuba'ya döndü. Ardından tekrar Kahire'ye gitti ve daha sonra Kayrevan'a yerleşti. Haremeyn, Yemen, Mısır ve Kayrevan'da birçok âlim kendisinden hadis yanında İbn Habîb'in eserlerini dinledi. Bu âlimler arasında Ali b. Abdülazîz el-Begavî, Ebû'l-Abbas el-İbyânî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Futays, Ebû'l-Arab, İbnü'l-Lebbâd el-Kayrevânî ve Saîd b. Fahlûn anılabilir.

Endülüs'te Mâlikî mezhebinin yayılmasında önemli katkısı olan İbn Habîb es-Sülemî'nin, Mâlikî mezhebinin ilk ana kaynaklarından biri olan *el-Vâziḥa fi's-sünen ve'l-fıkh*'i ve diğer bazı eserleri Megâmî tarafından rivayet edilmiştir. Bilhassa *el-Vâziḥa*'nın hemen bütün nüshaları onun rivayetine dayanır (Dabbî, s. 496; Muranyi, s. 39, 43, 47-48, 156). İbn Habîb'in *Kitâbü't-Târîḥ*'i de Megâmî'nin ilâvelerini ihtiva etmektedir. Özellikle Hicaz Mâlikî ulemâsının görüşlerini iyi bilen ve bunları savunan Megâmî, İmam Şâfiî'yi tenkit etmiş ve kendisine on bir cüzden oluşan bir reddiye yazmıştır (günümüze kısmen ulaşan yazma nüshası için bk. a.g.e., s. 157). İmam Mâlik ve Ömer b. Abdülazîz'in faziletleri hakkında birer eser kaleme alan Megâmî 288 (901) yılında Kayrevan'da vefat etti. Humeydî diğer kaynakların aksine 283 (896) veya 285'te öldüğünü kaydeder (*Cezvetü'l-muktebis*, s. 350).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Habîb es-Sülemî, *et-Târîḥ* (nşr. J. Aguadé), Madrid 1991, neşredenin girişi, s. 75, 87-88; Ebû'l-Arab, *Ṭabakâtü 'ulemâ'i İfrîkiyye* (nşr. Muhammed Ben Şeneb), Beyrut, ts. (Dârü'l-kitâbi'l-Lübnânî), s. 80-81; Muhammed b. Hâris el-Huşenî, *Aḥbârü'l-fukahâ' ve'l-muḥaddiḥîn* (nşr. M. L. Ávila - L. Molina), Madrid 1992, s. 382; İbnü'l-Faradî, *Târîḥu 'ulemâ'i'l-Endelîs* (nşr. İbrâhîm el-Ebyânî), Kahire 1966, II, 201-202; Humeydî, *Cezvetü'l-muktebis* (nşr. Muhammed b. Tâvî et-Tancî), Kahire 1372/1952, s. 350; Kâdî İyâz, *Tertîbü'l-medârik* (nşr. Abdülkâdir es-Sahrâvî), Muhammedîye 1403/1983, IV, 430-433; Dabbî, *Buḡyetü'l-mültemis*, Kahire 1967, s. 496-497; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XIII, 336-338; M. Muranyi, *Dirâsât fi meşâdiri'l-fıkhî'l-Mâlikî* (trc. Ömer Sâbir Abdülcelîl v.dğr.), Beyrut 1409/1988, s. 39-41, 43, 47-48, 50, 105, 155-157, 215-217; B. Ossendorf-Conrad, *Das K. al-Vâdiḥa des 'Aḥd al-Malik b. Habib*, Beirut 1994, s. 61-65. AHMET ÖZEL

MEGÂZÎ

(bk. SİYER ve MEGÂZÎ).

el-MEGÂZÎ

(المغازي)

Vâkidî'nin

(ö. 207/823)

Hz. Peygamber'in

gazve ve serüvyelerine dair eseri

(bk. VÂKİDÎ).

MEGİLÎ

(المغيلي)

Ebû Abdillâh Muhammed

b. Abdilkerîm b. Muhammed

el-Megilî et-Tilimsânî

(ö. 909/1503 [?])

Mâlikî fakihî.

Muhtemelen 844 (1440) yılı civarında Cezayir'in Tilimsân şehrinde doğdu. Berberî kabilelerinden Megile'ye mensuptur. İlk öğrenimini Tilimsân'da gördü, Kur'an'ı ezberledi. Ebû Zeyd es-Seâlibî ve Yahyâ b. Yedîr et-Tedellîsî'den ders okudu. Ebû'l-Abbas el-Veglîsî'den ders aldığı Bicâye'de tahsilini tamamladı. Daha sonra özellikle fıkıh sahasında tanınan yetkin bir âlim olarak Güneybatı Cezayir'de Tuvât (Touat) vahasındaki Tementît'e gitti. Burada ve yakındaki yerleşim merkezlerinde yahudilerin göze çarpan refahı ve sosyal nüfuzları karşısında yöneticilerin ihmaline tepki göstererek ehl-i zimmenin ahkâmına dair bir risâle kaleme aldı. Bu çalışmasında, yahudilerin düzenli şekilde cizye ödememekle ve önemli idarî görevler üstlenmekle İslâmî hükümlere karşı çıkıp kendilerine verilen ahdi bozduklarını, dolayısıyla onlara tanınan koruma hakkını kaybettiklerini, ayrıca şehirdeki havralarının kanunsuz olduğunu ve yıkılması gerektiğini ileri sürdü. Eser ulemâ arasında büyük bir tartışma başlattı. Megilî, Vatâsî Hükümdarı Muhammed eş-Şeyh'in sarayında konuyu tartışmak için Fas'a gittiye de ne fukahânın muhalefetini kırabildi ne de görüşleri sultan tarafından kabul gördü. Bunun üzerine Tementît'e geri döndü (882/1477). Tuvât kadısı Abdullah b. Ebû Bekir el-Asnûnî de durumunun tasvir ettiği gibi olmadığını belirtip kendisine karşı çıkınca her ikisi Fas, Tunus ve Tilimsân ulemâsının görüşlerini sordu (mektup için bk. Venşerîsî, II, 214-217). İbn Zekrî et-Tilimsânî başta olmak